

Det norske Arbeiderpartis 54. landsmøte
Oslo 5. november 1992

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Med forbehold om endringer

ÅPNINGSTALE - DEN POLITISKE SITUASJON

Jeg ønsker delegater og gjester velkommen til Arbeiderpartiets 54. ordinære landsmøte.

Alle vet at de beslutninger vi gjør på dette landsmøtet vil få vidtrekkende betydning. Som så mange ganger før i vårt lands historie hviler ansvaret i første rekke på Det norske Arbeiderparti. Det ansvaret vet jeg at landsmøtet vil ta på seg.

Derfor er dette landsmøtet også omgitt av så stor interesse. Det er flere pressefolk enn delegater tilstede. Og hundretusener kan senere i ettermiddag følge dette landsmøtet direkte gjennom fjernsynet.

Vi skal videreføre våre verdier inn i en ny tid. Vi skal utforme visjonen om det samfunn vi vil styre mot. Vi skal sluttføre det arbeidet som startet forrige gang vi var samlet: Å utarbeide et sosialdemokratisk program for 90-åra.

Vi vil forandre - fordi vi vil et samfunn som bygger på alles rett til arbeid. Fordi vi må ha en bærekraftig utvikling. Fordi vi vil et samfunn med mindre forskjeller mellom folk. Disse målene gir vi aldri opp; men vi må finne nye virkemidler for å nå dem. Da må Arbeiderpartiet fortsatt være den drivende kraft i omformingen av samfunnet.

Derfor, Partifeller, skal vi benytte denne anledningen til å fortelle, ikke bare hvilke valg vi treffer, men også hvorfor vi gjør det.

Vi er inne i en viktig debatt om den tidsepoke vi nå går inn i. Vi er på vei mot nye erkjennelser og utformer nye mål - men vi har det samme grunnsyn - de samme verdier som målestokk.

Vi opplever langt raskere forandringer enn før, et nytt verdensbilde tar form. For så dramatisk nytt er det, når vi fra dette tiårets start har opplevd Sovjetunionens fall - og sett de gamle øst-europeiske statene stå frem på søken etter et nytt, demokratisk grunnlag.

Øst eller Vest - marked eller plan - diktatur eller demokrati. For mange var begrepene tilsynelatende enkle. Det meste ble sett på som godt eller ondt, svart eller hvitt. Men vi sosialdemokrater vet: Det finnes ikke ferdige oppskrifter eller evige ideologier. Vi må tenke sjøl. Hele tiden.

En ny sentral dimensjon har trådt fram: Økologi og økonomi må være to sider av samme sak. For det er selvfølgelig riktig, slik AUF skriver i et forslag til landsmøtet: At både det kapitalistiske og det planøkonomiske systemet, på hver sin måte, har vist seg å være i strid med en bærekraftig utvikling. Bare en rettferdig fordeling av verdens goder kan stanse miljøtrusselen. Det vil være nødvendig med økt styring,

både nasjonalt og globalt. Vi skal bruke markedskrefter, men innenfor en helhetlig politisk styring.

Ja - slik uttrykker våre unge det. Tanker som klart har sin forankring i det programdokument vi skal utmeisle videre i dette landsmøtet.

Vi tar et globalt utgangspunkt - vi ser at vårt ansvar omfatter denne kloden og menneskenes vilkår og framtid. Vi ser at det betyr vilje til mer fellesskap. Det er den eneste veien vi kan gå for å ta ansvar for hverandre og for våre barns framtid.

Fellesskap - over landegrensene er vanskelig å tenke seg uten at vi har lyktes i å skape slike holdninger og en slik erkjennelse innad i mange land. Vi som er best stillet må yte mest. Det er helt avgjørende for at vi skal oppnå et mer globalt fellesskap, at vi bygger holdninger og handling i vår eget, nære naboskap.

Som nordiske partier og nordiske land, har vi stått sammen som brobyggere overfor den tredje verden. Vi har betydd langt mer - og fått gjort langt mer enn våre få titalls millioner skulle tilsi. Vi er små land - med fine tradisjoner. Vi har tro på demokrati, likeverd og like rettigheter - og vi har trodd på - og slåss for et internasjonalt rettssamfunn der de store ikke kan ta seg tilrette overfor de små.

Vi har kjempet mot fattigdom og nød - og satset på å minske kløften mellom rike og fattige land.

Vi har fått lære at naturgrunlaget ikke er uendelig og at vi alle trues av virkningene av en voksende menneskeslekt og økende uttak av ressurser. For første gang i historien står vi i fare for å undergrave livsmiljøet for kommende generasjoner. Da har vi ansvar ikke bare for en rettferdig fordeling nasjonalt og globalt, men også for de barn som ennå ikke er født.

Vi har dårlig tid. Vi må makte å utvikle kunnskap, erkjennelse og holdninger i tide. Så vi gjennom et levende folkestyre kan ta ansvar for vår felles fremtid. Det må skje gjennom den styring og fordeling som situasjonen krever.

Vi skal skape ny tillit hos alle som føler uro og utrygghet i en tid som preges av hurtige samfunnsendringer. Vi tror på menneskenes muligheter til selv å skape sin historie. Vi er ikke prisgitt utviklingens usynlige krefter. Liberalismen og de reaksjonære kreftene hørte 80-årene til. I dag ser mange flere hvordan de feilet. Vi trenger mer demokrati, mer politisk styring.

"Mehr Demokratie wagen" sa Willy Brandt ved inngangen til 70-tallet. "Vi må våge demokratiets veg". Som sosialdemokrater må vi være like modige i dag.

Vi vet at spørsmålet om Arbeiderpartiet vil gå inn for at Norge skal søke medlemskap i EF står i sentrum for oppmerksomheten. Heller ikke det er et spørsmål om å krysse av i rubrikken ja eller nei. Det er ikke bare et spørsmål om vi vil, men hva vi vil, hvis vi skal delta i EF-samarbeidet. Det vil stå like sentralt i debatten på dette landsmøtet.

EF-spørsmålet er viktig, men jeg vil gjøre det klart: Det viktigste spørsmålet på dette landsmøtet - det er sysselsettingen. Det er jobb nummer én for dette partiet. Det henger sammen med helt sentrale verdier - retten til utfoldelse, trygghet for inntekt, rettferdighet og fordeling.

Politikk er å gjøre det vi vil mulig. Redskapene vi tar i bruk, blir bare virkemidler, enten det er regjeringsmakt, stortingsflertall, EØS eller EF-medlemskap.

Skal vi nå målene må vi samle kreftene. Ikke bare i dette landsmøtet, ikke bare i dette partiet; vi må få alle som deler våre grunnleggende verdier med oss og bak oss.

Vår tid er preget av sterke endringer.

Vi har en internasjonalisering av økonomi, av produksjon, forbruk og kapital. Det vever landene sterkere sammen i en felles avhengighet, ja, i et skjebnefellesskap. Vi påvirkes - konkret og direkte - når svenskene reduserer sine avgifter, eller når valutemarkedene mister tilliten til våre nabolands økonomier.

Men - vi har også en individualisering av samfunnet, en oppsplitting av kreftene i stadig mindre og mindre grupper som vokter sine særinteresser. Det gamle klassesamfunnet er avløst av nye skillelinjer. Det krever enda mer av oss når vi skal samle brede grupper bak en felles kurs.

Derfor er det ingen tvil: Vi må øke vår evne til å trekke kreftene sammen. Da er det helt sikkert: Vi trenger mer fellesskap. Vi trenger mer sosialdemokrati.

Som partileder har jeg sett det som min aller viktigste oppgave å utløse de politiske kreftene i hele partiet, og samle dem bak en slagkraftig politikk. Det er bare ved å stå sammen vi kan prege samfunnsutviklingen.

Tidlig på 80-tallet var det sterk debatt i våre rekker om atomvåpnenes svøpe og om sikkerhetspolitikken.

Hvordan gikk vi løs på dette? Hvordan taklet vi ulike syn og uttrykt våre krefter den gangen? Ved å sette oss sammen og våge å ta debatten. Vi pekte ut en ny kurs. Vi fant løsningen vi hadde tro på og kunne samle oss om. Men vi greide mer: Vi greide å skape flertall også i Stortinget.

Studiesirkelene har en lang og god tradisjon i vårt parti. Det er der, i studiesirkler og partilag at summen av de manges erfaring, innsikt og kunnskap er kommet til uttrykk og blitt til partiets politikk. Jeg kjenner ingen bedre måte å utforme politikken på enn den som har forankring i folks hverdag, og i mange menneskers livserfaringer og visjoner. Det er slik vi har jobbet i hele forberedeøsene til dette landsmøtet.

Vi kan aldri gjøre som en Ross Perot; peke ut over en forsamling av tusenvis av mennesker og love at vi skal oppfylle alles drømmer og løse alles problemer.

Det er ikke nok at vi ser og beskriver problemene i samfunnet. Vi må også peke ut veien å gå, finne frem til de konkrete løsningene. Og da blir det straks mer krevende. Da smuldrer ofte enigheten opp.

For politikk dreier seg jo også om å velge. Det dreier seg om å fordele, men også om å omfordele. I hele

etterkrigstiden har vi vært vant til å kunne fordele vekst. Hvert år kunne vi se oss tilbake og si at vi har fått det bedre. Vi kunne se framover og være sikre på at framgangen ville fortsette.

De siste årene har vi fått en annen erfaring. I det statsbudsjettet vi har lagt fram for neste år går hele veksten med til å betale økte renteutgifter på de pengene vi måtte låne i år og til å betale trygden for de nye som går over i pensjonistenes rekke. Ser vi framover, vet vi at vi må skaffe 5 milliarder kroner bare for å holde oppe dagens nivå i eldreomsorgen fordi det blir flere eldre som trenger støtte, omsorg og pleie. Ingen av oss er i tvil om at dette bare må vi greie.

Alle i dette landsmøtet er opptatt av at vi skal ha et godt tilbud av helsetjenester her i landet - et tilbud som gjelder alle. Derfor vil vi ikke satse på privatisering, hvor noen kan kjøpe seg til tjenester som andre ikke har råd til. Også for helse og omsorg satser vi på solidaritetsalternativet.

Det betyr at vi prioriterer dette framfor noe annet. Når den økonomiske framgangen ikke er stor nok til å betale de økte utgiftene, ja, da må vi også omfordele det vi har.

Jeg ser ingen annen måte å gjøre det på, enn at vi sammen setter oss ned og diskuterer hva som er viktigst. Er det noen annen måte å gå fram på, når vi må få forståelse også for de vanskelige valgene vi må ta?

For løsningen er ikke den Høyre står for i sitt programforslag: Mer marked og mindre fordeling. Markedet er nyttig på mange vis, men sist av alt til å skape likhet og likeverdige tilbud om helse og utdanning.

Mange ser til dette landsmøtet med forventning. Men det er ikke alle forventninger vi skal innfri. Våre politiske motstandere vil lete etter uenighet og splid, der vi åpent diskuterer politikk. Mange er opptatt av å sette søkelys bare på problemene. Men vi har ingen annen vei å gå enn å diskutere oss igjennom også de vanskelige sakene og sammen finne løsningene. Vi må gå inn i den gjenstridige virkeligheten og bygge på våre lange tradisjoner som et demokratisk parti. Slik legger vi en samlet strategi.

Det skulle stå nydelig til med takhøyden i dette partiet om landsmøtet var blitt sammenkalt for å notere seg partiledelsens syn. I dette partiet er det faktisk helt omvendt. I dette partiet våger vi å ta debattene, før vi bestemmer oss. Og fullmaktene kommer fra dette landsmøtet.

Arbeiderpartiet har måtte trekke lasset etter at de borgerlige partiene ga opp å styre da motbakkene meldte seg på midten av 80-tallet. Det har vært en krevende tid.

Har det vært verd all kamp og strev?

La oss spørre foreldrene til de 80.000 barna som har fått barnehageplass fordi vi fra 1986 av har satt fart i barnehageutbyggingen. La oss spørre alle de unge foreldrene som kan se fram til ett års foreldrepermisjon, i stedet for de 18 ukene mødrene hadde i 1986. La oss spørre de unge som har

fått større sjanse til å skaffe seg høyere utdanning fordi det er blitt 20.000 flere studieplasser bare de siste to årene. Spør de eldre som har fått muligheten til å få en verdig avslutning på et langt, yrkesaktivt liv gjennom en mer fleksibel pensjonsalder. Spør minstepensjonistene som har fått gratis hjemmehjelp og hjemmesykepleie fordi vi har fjernet egenbetalingen. Spør de som i dag ser elver og vassdrag bli renere fordi innsatsen mot miljøproblemene er tredoblet.

Ja - det er verd strevet å kunne snu samfunnsutviklingen, sikre større rettferdighet og en jevnere fordeling.

Men, så til det aller viktigste spørsmålet: Spør de 160.000 som ikke har ordinært arbeid å gå til.

Da er mitt svar: Det slår vi oss aldri til ro med. Det er jobb nummer en. Det er dette landsmøtets hovedoppgave å lage et sosialdemokratisk handlingsprogram for 90-åra som først og fremst blir et program for å gjenreise den fulle sysselsetting. Sysselsettingsutvalget har vist at det er en krevende, men ingen umulig oppgave. Vi trenger en solidaritetskontrakt for arbeid til alle, som det heter i forslaget til partiprogram. Vi har mistet ti-tusener av arbeidsplasser i industrien de siste årene. Vi trenger en inntektspolitikk bygd på solidaritet for å få kostnadene ned og sikre industriens plass i Norge. Bedre vilkår for å skape verdier og å gi rom for offentlig innsats er nøkkelen til å sikre handlefrihet. Da kan også stat og kommune sette flere i arbeid.

Dere husker vår offensiv ved landsmøtet for to år siden, for å ta i bruk offentlige virkemidler for å styrke sysselsettingen.

Vi har ført en aktiv og ekspansiv økonomisk politikk. Altfor ekspansiv mener partiene til høyre for oss. Bare i år bruker vi 40 milliarder mer over statsbudsjettet enn vi får inn. Vi har investert milliarder i veier, jernbane, byggevirkosomhet, miljøtiltak og omsorgssektor, for å skape arbeidsplasser og styrke næringslivets muligheter. Vi letter avgiftstrykket på en presset industri. Vi har satset milliarder på forskning for å legge grunnlaget for et framtidsrettet næringsliv. Vi har bygget om de statlige virkemidlene og styrket statsbankene. Vi har styrket kommuneøkonomien.

Det er mange ordførere her i salen. Jeg vet dere strever med alt dere gjerne skulle få gjort. Men kommunene har faktisk - i faste kroner - vel 18 milliarder mer i år enn i 1986. Det hadde de ikke hatt under en Høyre-regjering.

Men dessverre har vi mistet flere arbeidsplasser i privat virksomhet enn det vi har vunnet i offentlige.

Men hva har vært alternativet til vår politikk?

Høyre foreslår at vi neste år kutter statsbudsjettet med 11 milliarder kroner. Vil 1 milliard mindre til kommunene gi arbeid til flere? Vil det gi større trygghet og bedre omsorg?

Vil 1 milliard mindre til aktive arbeidsmarkedstiltak bedre situasjonen for de ledige? Bli det mer optimisme i distriktene av å kutte overføringene til landbruket med 1 milliard neste år?

I en tid hvor det mer enn noen gang er behov for en aktiv stat for å skape større verdier i vårt land, vil Høyre redusere statens rolle og muligheter, mens vi velger å slå tilbake mot markedsliberalismen.

Høyrepolitikken som preget 80-årene betydde sterke angrep på likhetsidealene og på velferdsstaten som system. Vi opplevde en "jappebølge". Angrepene på våre verdier nedfelte seg på en lang rekke områder. Statsbankene ble bygd ned og styringen svekket. Vi fikk en voldsom vekst i det private forbruket som var basert på lån. En rekke arbeidsplasser uten noe skikkelig fotfeste vokste fram. Mange bukket under da regningene kom.

Høyres nye partiprogram demonstrerer at denne verdikampen vil fortsette på nitti-tallet. Høyres historiske rolle i norsk politikk er fortsatt å hjelpe dem som har mye til å få enda mer. Den linjen vet vi hva fører til: Økte forskjeller og svekkelse av fellesskapet.

Vi ser det også i næringspolitikken. Høyre tror fortsatt at det offentliges oppgave kan begrense seg til å sørge for færrest mulige avgifter og lavest mulige skatter.

Etter 80-åras frislepp og høyredreining, har vi lært en viktig lekse: Behovet for den sosialdemokratiske viljen til å bruke staten er større enn noen gang.

Vi kan heller ikke gjøre som SV foreslår i sitt nye programforslag: Å strupe det næringslivet som skal skape verdiene gjennom en massiv skattlegging av næringslivet og gjøre arbeidskraften dyrere ved å redusere arbeidstida mer enn lønna, og dessuten redusere utvinningstempoet på sokkelen og så snart som mulig si opp EØS-avtalen.

Den oppgaven vi står overfor er å få større fart i næringslivet - ikke å kvele det vi har.

Vi har en uvanlig politisk situasjon her i landet. Den tradisjonelle borgerlige blokken falt fra hverandre høsten 1990. Det stiller større krav til alle partiers evne og vilje til å ta ansvar, til å finne løsninger som det står et reelt politisk flertall bak.

Men Arbeiderpartiet kan ikke alene ta ansvar for en helhetlig og forsvarlig politikk. Vi har ikke nok representanter i Stortinget til det. De vanskelighetene vi står oppe i er ikke Arbeiderpartiets alene. Det er hele landets oppgaver. Det er hvordan vi skal løse dem som må stå på dagsorden.

Avisene skriver om "krise for Arbeiderpartiet". Men hvordan er det egentlig med andre partier? - Et Høyre som har gått mot høyre og står alene, fjernere fra makt og innflytelse enn på lang tid? - Et Fremskrittparti i indre oppløsning, der

både unge og eldre trekker seg ut i protest mot hverandre? - Et Senterparti som dyrker isolasjon og særinteresser og bekjenner de internasjonale avtaler hele vårt samfunn er avhengig av? Et Kristelig Folkeparti som ikke lenger kan følge Senterpartiet på denne ferden?

SVs leder sa i trontaledebatten at vår samarbeidsinvtitt minnet ham om mannen som inviterte meitemarken med på fisketur. Vi inviterer ikke til fisketur. Men vi stiller heller ikke opp som meitemark for de andre partiene. Vi inviterer til et felles løft for å løse vårt alvorligste problem: Å få ned den altfor høye ledigheten. Vi bygger på den samme analyse som Sysselsettingsutvalget gjør. Det er en helhet som alle partier - og parter - må ta inn over seg; fagbevegelse, næringsliv og de politiske myndigheter. Vi kan ikke - slik SV gjør det i praksis - se bort fra hensynet til industri og verdiskaping.

Når Elkem nå permitterer hundrevis av ansatte, viser det hvor mange lokalsamfunn som er avhengig av industrien og det som skjer i andre land. Som fagforeningsleder Jan Ringstad i Sauda sier det: De siste årene er alt snudd på hodet. "Sauda er mer avhengig av verden enn vi tror." Det er ikke bare de ansatte i Elkem, hundretusener av arbeidsplasser i Norge er avhengige av å få solgt sine varer på markedet verden over.

Og - vi er ikke alene om problemene. De siste tallene tyder på at arbeidsledigheten i Vest-Europa vil fortsette å øke, både i år og neste år. I 1993 regner OECD med at antall ledige vil bli på godt over 18 millioner. Det betyr at hver tiende arbeidstaker står uten jobb. Dette er en uakseptabel situasjon for sosialdemokrater, i Norge og i hele Europa. Den store arbeidsløsheten kan ikke bekjempes med nasjonale tiltak alene.

Hvordan vi skal kunne påvirke våre økonomiske og politiske omgivelser i Europa i årene framover, er et sentralt spørsmål for dette landsmøtet. Men allerede EØS-avtalen gir oss nye muligheter til å ta initiativ.

Derfor har vi i dag henvendt oss direkte til statsministrene i alle EF- og EFTA-landene og til EF-kommisjonen i Brussel. Vi foreslår i et brev fra den norske Regjering, som nå er formannskap i EFTA, et nærmere samarbeid for å forsterke mulighetene for vekst og økt sysselsetting i Europa i årene som kommer. Vi foreslår at vi både ser på offentlige investeringer, på miljø og utdanning for å få flere i arbeid. Samtidig må vi styrke samarbeidet om finans- og pengepolitikken for å kunne få ned rentene i hele Europa.

EØS-avtalen åpner for at landene kan be om konsultasjoner om viktige økonomiske spørsmål. Mitt brev til statsministrene vil bli fulgt opp også av finansministeren og handelsministeren overfor sine kolleger. Jeg vet ikke om noe viktigere spørsmål - for alle land - enn det å få flere i arbeid!

Det er slik vi vil bruke mulighetene det nye samarbeidet i Europa gir oss.

Partifeller, vi har mye å gjøre - her hjemme - og i

felleskap med andre. Hvis ikke vi slåss for ideen om "arbeid til alle", hvem skal da gjøre det? Det er sosialdemokratiet som igjen må slåss for ideen om at vi ikke har råd til å la folk gå uvirksomme og bli offer for sosiale problemer, populistiske strømninger og miste tilliten til demokratiet. For det er det som nå skjer.

Vi har utfordret markedskreftene tidligere. Nå må vi gjøre det igjen, på en ny arena. Vi vil alltid slåss mot markedskreftene der de truer arbeidsplasser og miljø.

Valutakrisene i Finland og Sverige i høst viste sårbarheten for små land og hvor primitivt de internasjonale valutamarkeder fortsatt virker. Vi kan ikke leve med en situasjon som tillater at landenes økonomi gjøres til en hvilken som helst poker-pott. Derfor må vi bygge på våre felles erfaringer og samle kreftene på tvers av landegrensene. Hvordan skal vi ellers kunne sikre sysselsettingen, miljøet, rettferdigheten og demokratiet?

Vi må komme den illusjon til livs at hvert land er en øy som kan ordne sine problemer hver for seg. Sier vi ikke klart om fra at det er grenser for hva hvert enkelt land hver for seg kan gjøre, og hva det er mulig å love, da risikerer vi også å få en voksende skepsis til de demokratiske institusjoner og vårt politiske system. Da er ikke ropet på den sterke lederen langt unna.

En av de sakene som opptar mange mennesker i dag, frykten for at vi ikke kontrollerer forurensningene og giftig avfall fra produksjonen, er et typisk eksempel på faren for politisk avmakt.

Dette er den nye, store utfordringen til menneskenes evne og vilje til å styre; den nye, store utfordringen til sosialdemokratiet. Derfor har vi også tatt den på fullt alvor, og satset våre krefter, ute og hjemme.

Vi skal fortsette miljøkampen med uforminsket styrke. Siden vi tok over i 1986 har vi tredoblet Miljøverndepartementets budsjett, og - tro det eller ei - det går faktisk fremover på mange områder her hjemme. Men vi har ikke tenkt å slå oss til ro med det som er oppnådd.

Vi må være miljøradikale. Det er selve naturgrunnlaget og folks helse og livskvalitet det er snakk om.

Men, det er ikke noe mål å bli et null-vekst parti. Vi skal ha både vekst og miljø. Kampen for å redde miljøet kan ikke vinnes gjennom en kamp mot hverandre om økonomisk vekst, men gjennom en felles kamp for å endre vekstens innhold.

I vår stilte jeg - etter mange usaklige angrep - til slutt spørsmålet til en av våre faste, norske miljøkritikere: Hvilket annet land har en bedre samlet politikk for miljø og utvikling enn den vi fører; hvilket annet land mener man da Norge skal ta eksempel av? Jeg fikk aldri noe svar.

Men det kom et svar fra verdens miljøvernorganisasjoner samlet i Rio i juni: Ingen!

Men denne anerkjennelsen forplikter til fortsatt innsats hjemme og ute. Vi skal stå med rak rygg i kampen for internasjonal solidaritet med verdens fattige, undertrykte og

krigsherjede.

Partifeller.

Arbeiderbevegelsen er en ide-bevegelse. Likhet, frihet og solidaritet er vår rettesnor. Men vi har alltid tatt utgangspunkt i folks hverdag, når den praktiske politikken skulle utformes. Derfor har vi gjennom den brede debatten det siste året lagt så stor vekt på å analysere dagens samfunn og utvikling. Vi må stikke fingeren i jorda, se hvor vi er - for å vite hvor vi skal gå videre.

Vi ser godt at det er mange uløste problemer i vårt samfunn. Det er fortsatt for mange eldre som ikke får den trygghet de trenger. Mange syke og funksjonshemmede som føler utrygghet for framtida. Det er mange familier som sliter med store gjeldsproblemer. Mange barn som ikke får den omsorg de har krav på, verken fra foreldrenes eller samfunnets side. Vi har gatebarn også i denne byen, vi har mennesker som får ødelagt sitt liv på grunn av alkohol og narkotika. Og forskjellene i levekår mellom dem som har arbeid og dem som ikke har er vår viktigste utfordring.

Skal vi løse disse problemene - og det er det vi vil; det er derfor vi vil forandre - da innebærer det også et større krav til oss alle; det stiller krav til hver enkelt av oss og til oss som samfunn. Det krever mer fellesskap, og en større evne til å la handling følge ord.

Da kan vi ikke som høyrekreftene vil, redusere samfunnsinnsatsen, holde tilbake på samfunnsinvesteringene og gjøre skattelettelse til et overordnet mål.

Jeg vet hvilket engasjement og hvilken innsats - i fellesskapets tjeneste - for et bedre og varmere samfunn - som bor i dette partiet. Dere er alle selv eksempler på det. Og - dere representerer tusener av flere som velger å gå inn i sitt samfunn og bygge felles holdninger, felles tanker og følelser - finne frem til felles grep. Bare slik kan vi styrke og bruke vårt folkestyre til å gi barn, unge og eldre en bedre og tryggere hverdag.

Da trenger vi et Arbeiderparti som er både sterkt - og radikalt. La oss nå bruke alt vårt engasjement, vår overbevisning, våre kunnskaper og vår vilje til å ta nye tak sammen. Det er det som vil gjøre dette landsmøtet til det som nå ventes av oss alle: En politisk møteplass - for samling om våre verdier - til ny inspirasjon, innsats og samspill for det vi tror på!